

Retningslinjer for håndtering av vold, overgrep og trakassering

Bakgrunn og formål

Norges speiderforbund skal være en trygg arena for alle medlemmene sine. Alle ledere, tillitsvalgte og ansatte i Norges speiderforbund skal kjenne til hva som menes med overgrep, og vite hva de skal gjøre hvis de mistenker at noen blir utsatt for overgrep. Formålet med retningslinjene er å sikre en tydelig, hensynsfull og ryddig håndtering av slike saker. Andre retningslinjer kan sees i sammenheng med disse.

Virkeområde

Disse retningslinjene gjelder ved mistanke om overgrep begått i organisasjonen og når et medlem under 18 år kan være utsatt for overgrep utenfor organisasjonen. *Med overgrep menes det at man utsetter noen for en eller annen form for upassende eller ulovlig tvang, vold, grove fornærmelser eller forsømmelse.* Se mer utfyllende definisjoner nedenfor.

Vanligvis deler man overgrep inn i følgende grupper: fysiske overgrep, følelsesmessige/psykiske overgrep, inkludert mobbing, seksuelle overgrep og forsømmelse/omsorgssvikt.

- *Fysiske overgrep* innebærer at en person volder smerte og kroppslig skade på en annen person. Dette omfatter også mobbing, som er gjentatte negative handlinger mot en annen.
- *Psykiske overgrep* innebærer at en person skader, skremmer eller på annen måte krenker en annen person, inkludert krenkelser på nett og sosiale medier. Psykiske overgrep omfatter også mobbing, som er gjentatte negative handlinger mot en annen.
- *Seksuelle overgrep*: Ufrivillige seksuelle handlinger gjort av en person mot en annen i en relasjon av tillit eller tvang. Dette gjelder også når den utsatte ikke forstår handlingene, eller ikke har nok erfaring eller kunnskap til å komme seg ut av dem.

Seksuelle overgrep omfatter også mindre alvorlige krenkelser som seksuell trakassering og grenseoverskridende seksuell adferd. Dette er handlinger som bryter med grensene en person har for å beskytte sin integritet, inkludert handlinger på mobil, internett og sosiale medier.

- *Forsømmelse/omsorgssvikt* innebærer at barnet har vært utsatt for langvarig eller alvorlig fysisk forsømmelse, for eksempel ulike farer for barnets helse, som sult, underernæring og livstruende eller annen alvorlig sykdom. Slike overgrep ofte foregår i hjemmet, og er gjerne først synlig over tid.

Generelle prinsipper

- Alle med tillitsverv i Norges speiderforbund har ansvar for å melde fra om situasjoner som de blir kjent med, som er til skade for andre. Dette gjelder også der den mistenkte ikke er medlem av organisasjonen.
- De involverte skal møtes med tiltro, respekt og varsomhet, og spesielt den utsatte, den mistenkte/anklagede og varsleren. Hensynet til den utsatte vil ha forrang i fasen hvor saken undersøkes.
- Omfanget av nødvendig informasjon og hvem som skal informeres vurderes fra sak til sak. Opplysningene skal behandles fortrolig og i tråd med NSF's personvernregler.

- Sakens karakter og alvorlighetsgrad vil være avgjørende for hvordan saken håndteres i organisasjonen.
- Alle personer som behandler saken og beslutter sanksjoner, har plikt til å vurdere sin habilitet.

Framgangsmåte ved mistanke - gjelder for den som har mistanke eller mottar en betroelse

Tommelfingerregelen for oppfølging av betroelser og mistanker er: motta - ivareta - vurdere - varsle.

Hvis du har mistanke eller mottar en betroelse om overgrep, skal du følge disse fire trinnene. OBS! I akutte situasjoner - varsle politiet umiddelbart.

1. Motta:

Hvis du mottar en betroelse, lytt nøye, bekreft det du har hørt, opptre rolig, uten å gi uttrykk for egen reaksjon, og unngå å stille ledende spørsmål. Ikke lov at du skal holde informasjonen hemmelig. I etterkant skriv ned nøyaktig det vedkommende har fortalt, dine egne observasjoner og tolkning av det som har skjedd, eventuelle oppfølgingsspørsmål du har stilt, og hvordan du handlet videre.

Hvis mistanken ikke er basert på en betroelse, noter så nøyaktig som mulig hvilke observasjoner den er basert på, hva du har sett eller hørt. Ta vare på notatene dine, og fortsett å observere.

2. Ivareta:

Sikre om nødvendig situasjonen for den utsatte: sørg for at han/hun er trygg og får hjelp. Gi støtte, slik at den utsatte opplever å bli trodd. Alle som forteller om overgrep, skal ivaretas av den som får den første betroelsen, inntil andre overtar (for eksempel ansvarlig leder, foreldre eller helsepersonell). Ved akutt behov for legehjelp, ta kontakt med legevakt/ambulansetjeneste.

3. Vurdere:

Vurder sakens karakter og alvorlighetsgrad for å finne ut hva du skal gjøre videre. Følgende vurderinger vil påvirke videre håndtering: hendelse i eller utenfor organisasjonen, alder på de involverte og typen/alvorlighetsgraden på overgrepet. Rådfør deg med en leder du stoler på, og/eller en fagperson hos kommunen, barnevernet eller politiet (dette kan gjøres anonymt). Ved mindre håndfaste mistanker kan det hjelpe å høre om andre ledere har liknende observasjoner, men unngå å etterforske saken eller forhåndsdømme. Du skal heller ikke kontakte den anklagede/mistenkte hvis mistanken gjelder forhold som kan resultere i politianmeldelse (av hensyn til en eventuell etterforskning).

4. Varsle:

a) *Gjelder bare hvis overgrepet skal ha skjedd i forbindelse med en aktivitet i regi av NSF eller hvis den mistenkte er medlem/ansatt i NSF:*

- Snarest varsle generalsekretær på nummeret 951 52 835, selv eller gjennom din nærmeste leder (som gruppeleder, kretsleder eller arrangements-/beredskapsansvarlig). OBS! Gjelder saken generalsekretær, kontakt speidersjefen.
- Generalsekretær orienterer komiteen for håndtering av kritikkverdige forhold, og beslutter sammen med dem hvem som skal følge opp saken mot foreldre og evt. barnevernet/politiet, og veileder gruppen/kretsen/arrangøren.
- Det er generalsekretær som tar seg av eventuelle pressehenvendelser.

b) Gjelder generelt:

I de fleste tilfellene skal enten foreldre og/eller barnevernet/politiet varsles. Den første som mottar en betroelse, må forsikre seg om at dette faktisk blir gjort. Hvis du velger å varsle politi/barnevern, avklar alltid med dem hvorvidt og eventuelt hvordan pårørende skal informeres. Følgende generelle prinsipper gjelder ved varsling/anmeldelse:

- Foreldre skal *ikke* informeres om mistanker som gjelder dem selv eller andre nære pårørende.
- Personer over 18 år bestemmer selv hvorvidt de vil gå til anmeldelse.
- Dersom den utsatte er mellom 15 og 18 år, skal håndtering av saken, inkludert kontakten med foreldre og barnevernet eller politiet, skje etter dialog med den utsatte.
- Når den utsatte er under 15, er det først og fremst foreldre som har ansvar for saken, og som bør gi sin tilslutning til hvordan den behandles videre.
- Nasjonalledet i organisasjonen, eller du som har mistanke / mottar betroelse, kan velge å melde fra saken til barnevernet og/eller politiet selv, så lenge barnet og foreldrene blir informert (se unntaket i første punkt).

OBS! Husk å overlevere eventuelle notater til barnevernet/politiet.

Videre saksgang når medlemmer, tillitsvalgte eller ansatte i NSF er mistenkt/anlagt

Videre saksgang består av individuelle møter med de berørte partene for å få klarhet i hva som har skjedd, vurdering om forholdet skal politianmeldes og vurdering om forholdet skal få konsekvenser for den mistenkte/anklagede.

1. Varsel mottas og undersøkes av generalsekretær med bistand fra komiteen for håndtering av kritikkverdige forhold. De skal ikke etterforske, men basert på de tilgjengelige opplysningene om saken skal avgjøre hvem som skal ha beslutnings- og sanksjonsmyndighet i saken (se Retningslinjer for håndtering av varsler og kritikkverdige forhold), videre omtalt som det ansvarlige organet. Speiderstyrets arbeidsutvalg informeres om innkommet varsel, men uten detaljer i saken eller personopplysninger.
2. Det er av avgjørende betydning for videre håndtering av saken hvorvidt forholdet kan være et lovbrudd, og om det skal anmeldes. Vanligvis vil den utsatte eller dens foresatte bestemme om forholdet skal politianmeldes. I særs grove tilfeller må organisasjonens ledelse vurdere om forholdet bør anmeldes selv om den utsatte ikke ønsker dette, for at politiet skal kunne sette i gang en etterforskning.
3. Alle de berørte personene/partene må bli ivaretatt. Det skal oppnevnes kontaktpersoner for den utsatte og for den mistenkte/anklagede, og gjerne også for varsleren og eventuelle andre involverte. Kontaktpersonene bør ikke ha interesser i den aktuelle saken. Det anbefales at den utsatte har i tillegg en person i nærmiljøet å støtte seg på (for eksempel den første som mottok betroelsen eller gruppeleder).
4. Hvis forholdet politianmeldes, vil den mistenkte vanligvis ikke bli kontaktet før politiet er ferdig med sin etterforskning. Dette for å sikre bevis, og for at politiet skal få første samtale med den mistenkte. Unntak fra dette er behov for å suspendere personer ved stor fare for gjentakelse.
5. Medlemmer og/eller ansatte som blir anlagt/mistenkt/anmeldt for alvorlige seksuelle, fysiske eller psykiske overgrep, vil som hovedregel bli suspendert i tråd med NSF's lover ¹ inntil saken er avgjort enten i politi/rettsinstans eller i organisasjonen.

¹ § 3-2-6 i NSF's lover

Suspensjon vil også kunne gjelde for anmeldte forhold utenfor NSF (se egne retningslinjer ²).

6. Det er viktig at alle berørte parter får mulighet til å uttale seg og blir hørt på lik linje. Hvis det ikke foreligger en politianmeldelse, må det ansvarlige organet snarest ta initiativ til møter med berørte parter. Man skal bestrebe seg på å finne løsninger og rydde av veien eventuelle misforståelser. I denne sammenheng henvises det også til Retningslinjer vedrørende konflikthåndtering. Den som blir invitert til en samtale, blir anbefalt til å ta med seg en tillitsperson i møtet. Vedkommende kan også velge å gi en skriftlig forklaring i stedet for, eller i tillegg til den muntlige redegjørelsen.
7. Hvis det foreligger en politianmeldelse, vil det være naturlig å vente til saken er ferdigbehandlet i politi og rettsinstanser, før organisasjonen konkluderer hvorvidt forholdet skal få konsekvenser for den mistenkte/anklagede.
8. Hvis den mistenkte/anklagede ikke ønsker å forklare seg for organisasjonen, vil det ansvarlige organet kunne konkludere på bakgrunn av fakta de har i saken etter 6 måneder. Hvis den utsatte ikke ønsker å forklare seg, og det foreligger ingen andre fakta i saken, vil saken bli henlagt. Eventuell påvist falsk anklage vurderes som brudd på NSF's verdier og må behandles som egen sak.
9. Konsekvensen for den mistenkte/anklagede avgjøres av det ansvarlige organet. Konsekvensen skal stå i forhold til alvorlighetsgraden på handlingene. Grenseoverskridende adferd og mindre alvorlige krenkelses vil kunne resultere i milde disiplinære tiltak som gir mulighet til forbedring, for eksempel advarsel, samtaler med nærmeste leder, obligatorisk opplæring eller utestengelse fra et arrangement. Tillitsvalgte som har begått mer grove eller gjentatte overgrep, kan bli fratatt sine verv, permanent eller for en bestemt periode gjennom vedtak av det ansvarlige organet. Personer med verv på nasjonalt nivå kan i alvorlige tilfeller fratras sine verv gjennom vedtak av styret. Som ytterste konsekvens åpner NSF's lover ³ opp for eksklusjon av medlemmer og tidligere medlemmer (se egne retningslinjer ²). Hvis den anklagede ønsker å bestride konsekvensen, kan dette løftes på neste organisasjonsnivå.
10. Dersom en sak involverer en av Norges speiderforbunds ansatte, gjelder også egne retningslinjer ⁴.

Vedtatt av Speiderstyret 22. mars 2019

Relaterte retningslinjer:

- Retningslinjer for håndtering av antatt kritikkverdige forhold
- Retningslinjer for konflikthåndtering
- Retningslinjer vedrørende anmeldelse av et medlem eller en ansatt i Norges speiderforbund
- Retningslinjer vedrørende suspensjon og eksklusjon av medlemmer av Norges speiderforbund.

² Retningslinjer vedrørende suspensjon og eksklusjon av medlemmer fra Norges speiderforbund

³ § 3-2-7 i NSF's lover

⁴ Retningslinjer vedrørende anmeldelse av et medlem eller en ansatt i Norges speiderforbund